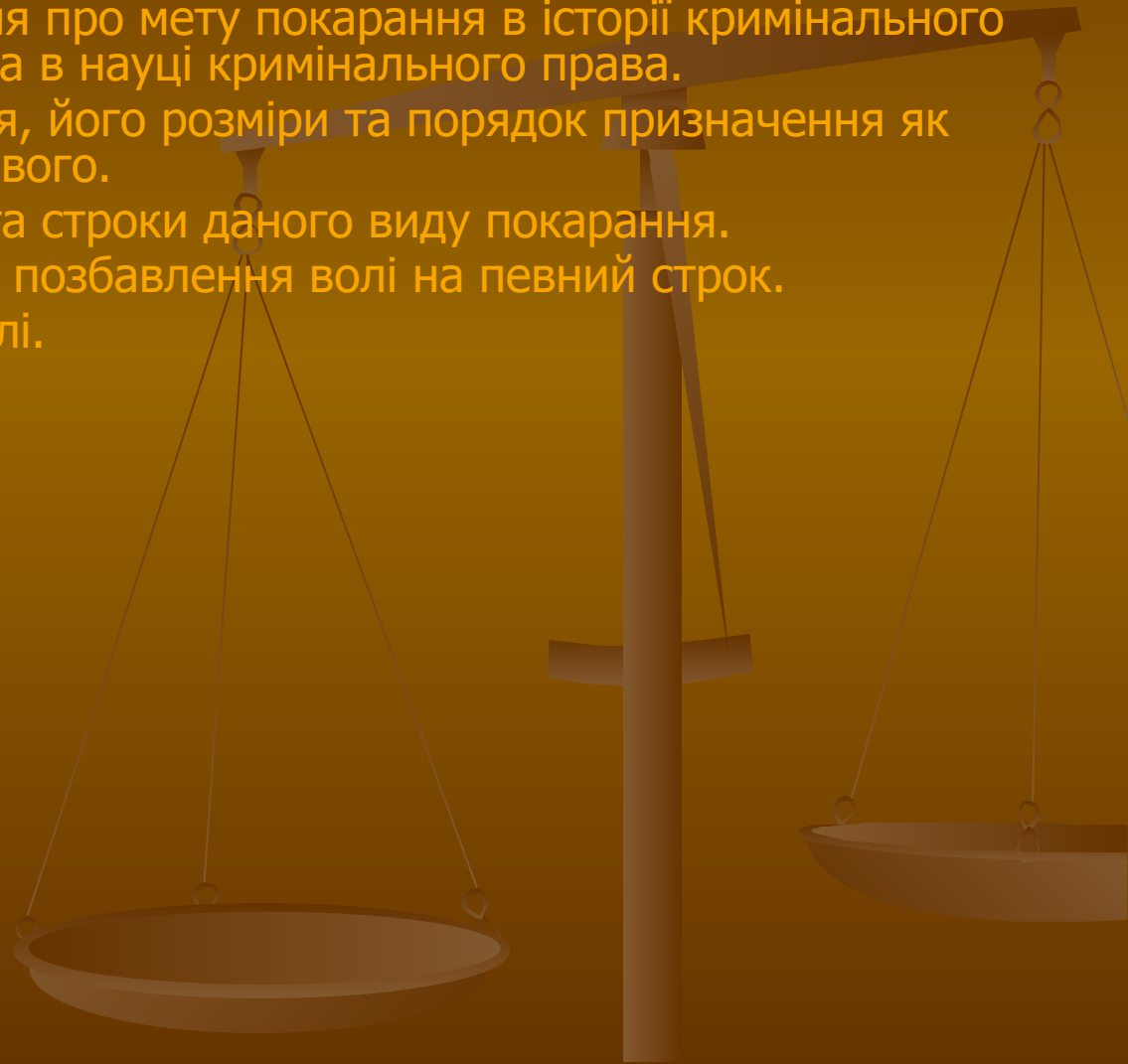

Поняття кримінального покарання та його види

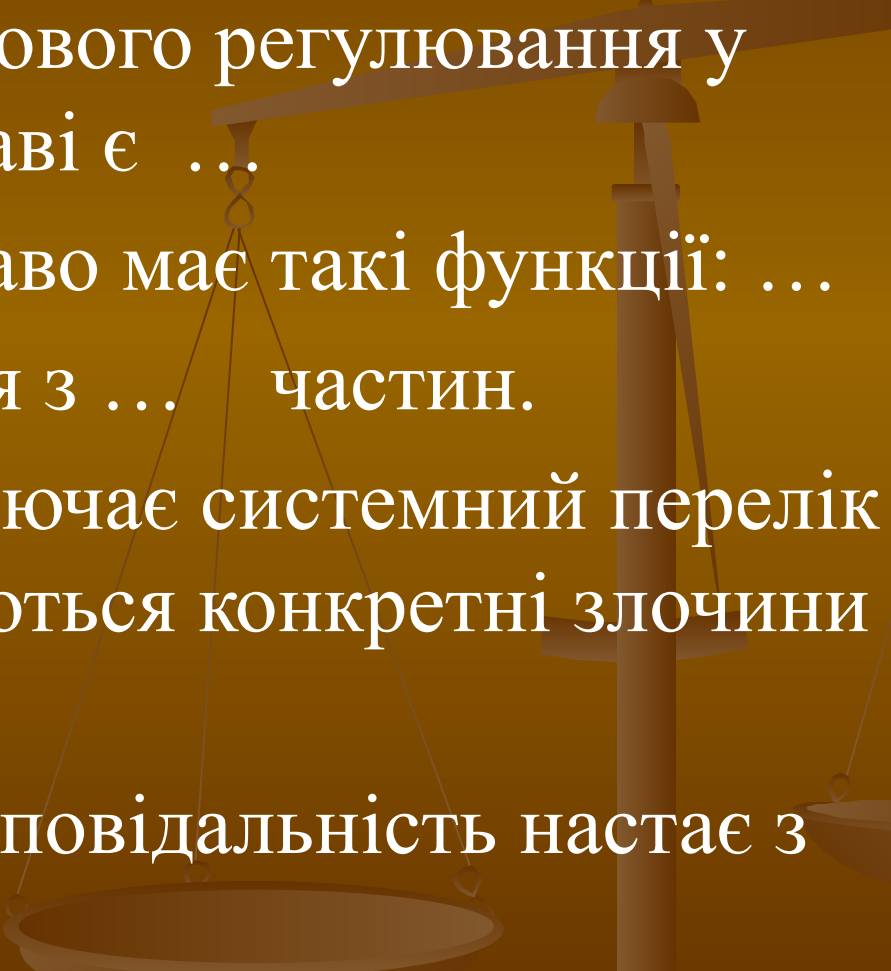

Перелік ключових термінів та понять теми

- Поняття, види та значення звільнення від кримінальної відповідальності. Правові підстави та порядок такого звільнення.
- Поняття та ознаки покарання. Відмінність від інших заходів державно-правового та громадського впливу.
- Мета покарання. Питання про мету покарання в історії кримінального законодавства України та в науці кримінального права.
- Штраф як вид покарання, його розміри та порядок призначення як основного, так і додаткового.
- Виправні роботи. Зміст та строки даного виду покарання.
- Поняття, види та строки позбавлення волі на певний строк.
- Довічне позбавлення волі.

Правовий диктант

1. Предметом правового регулювання у кримінальному праві є ...
  2. Кримінальне право має такі функції: ...
  3. ККУ складається з ... частин.
  4. Частина, яка включає системний перелік норм, у яких подаються конкретні злочини називається ...
  5. Кримінальна відповідальність настає з ...років.
-

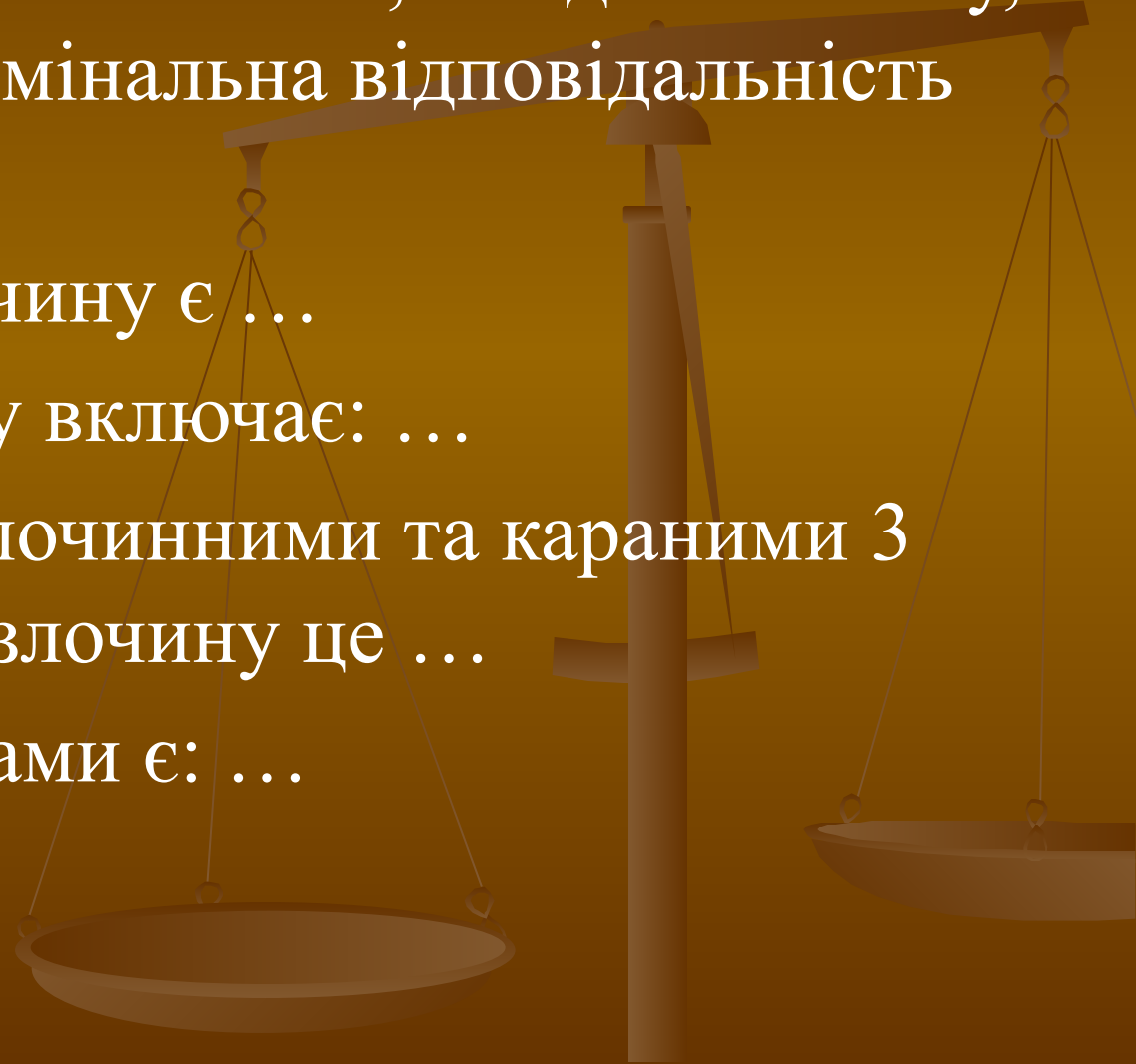
6. Суспільно небезпечне діяння, вчинене фізичною осудною особою, яка досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність називається ...

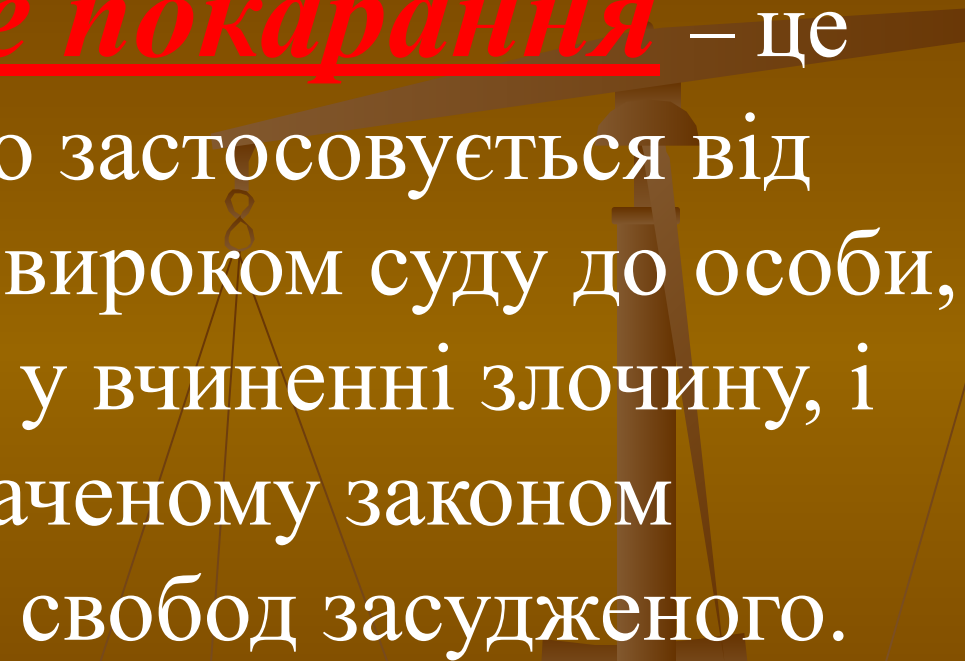
7. Ознаками злочину є ...

8. Склад злочину включає: ...

9. ККУ визнає злочинними та караними 3 стадії вчинення злочину це ...

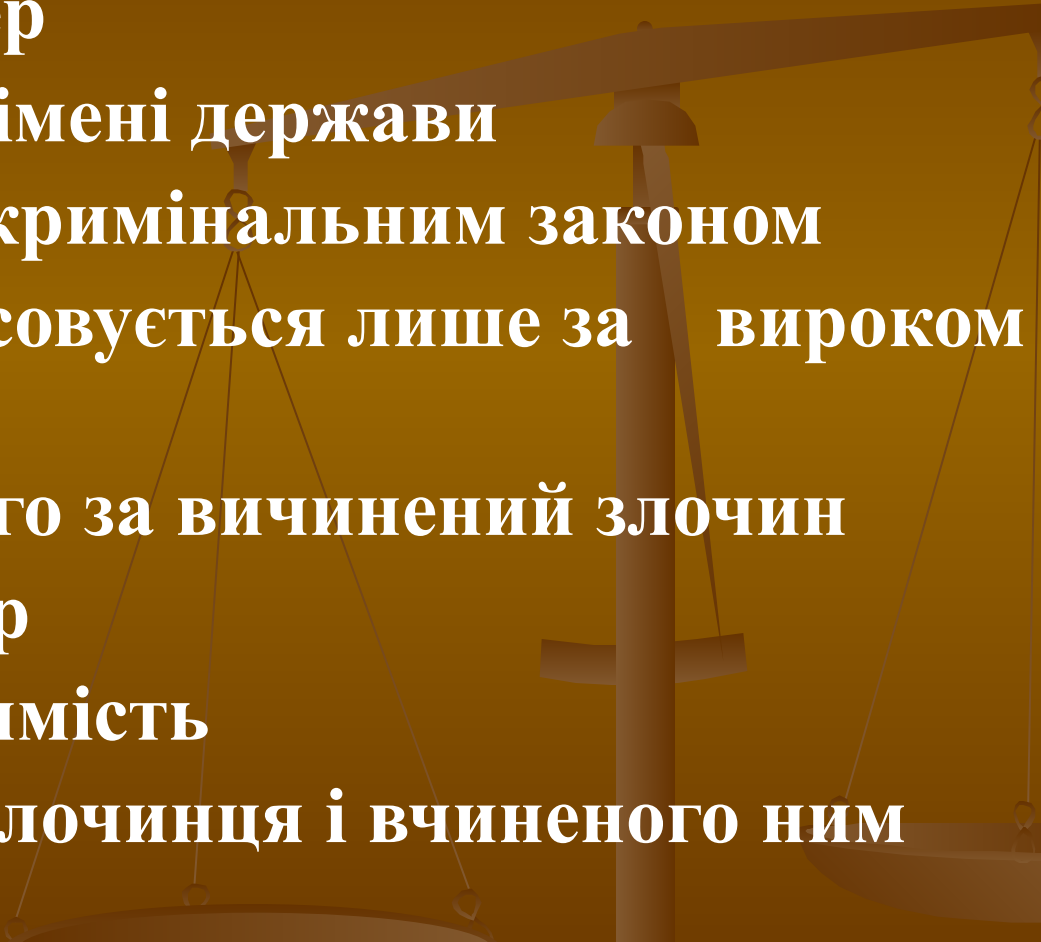
10. Співучасниками є: ...

Кримінальне покарання – це захід примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого.

Ознаки кримінального покарання

- публічний характер
  - призначається від імені держави
  - передбачені лише кримінальним законом
  - виноситься і застосовується лише за **вироком суду**
  - є карою для винного за **вчинений злочин**
  - особистий характер
  - тягне за собою **судимість**
  - негативна оцінка злочинця і **вчиненого ним злочину**
-

ПОКАРАННЯ є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого (ч. 1 ст. 50 КК України)

Мета державного примусу

Полягає в передбаченому кримінальним законом **позбавленні або обмеженні прав і свобод** засудженого (ст. 29 Загальної декларації прав людини)

Застосовується до особи, яка **визнана** у встановленому законом порядку **винною** у скоєнні злочину

Призначається **від імені держави** і тільки за **вироком суду**

Покарання виражає **негативну оцінку** злочинця і його діяння з боку держави та суспільства

Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено **обвинувальним вироком суду** (ст. 62 Конституції України)

ОЗНАКИ ПОКАРАННЯ

Покарання носить **суворо особистий характер** і спрямоване тільки проти **особи злочинця**

Покарання має об'єктом впливу найбільш значимі для особи **блага (життя, воля, майно)**

Покарання за своєю суворістю **пропорційне тяжкості скоєного злочину**

Покарання полягає в **позбавленні або фізичному обмеженні прав та свобод** винної особи

Покарання застосовується на основі **принципу справедливості**, тобто відповідності покарання тяжкості злочину, обставинам справи та особи винного

Міра (форма) державного примусу

Кара за скоєний злочин

Засіб виправлення засудженого

Засіб попередження скоєння нових злочинів

Застосовує-ться

На підставі кримінального закону
До особи,
визнаної винною
у скоєнні злочину

Виражає негативну оцінку

- Скоєного злочину
- Особи, яка його скоїла

Призначається за обвинувальним вироком від імені держави

Застосування покарання носить характер **виховного та стримуючого впливу**

Покарання призначається на основі принципів **законності, гуманізму, індивідуалізації покарання**

Покарання застосовується на підставі принципу **економії використання каральних засобів при покаранні злочинців**

Підставою застосування покарання являється **скоєння злочину**

Покарання тягне за собою **судимість**

ПОКАРАННЯ має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами (ч. 2 ст. 50 КК України)

Кара (відплата за скоєний злочин) встановлює соціальну справедливість

Виправлення – прищеплення засудженому таких поглядів та звичок, які б виключили вчинення ним нових злочинів

Запобігання вчиненню нових злочинів засудженим (спеціальна превенція)

Попередження вчинення злочинів особами, схильними до їх вчинення (загальна превенція)

Покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність (ч. 3 ст. 50 КК України; ст. 5 Загальної декларації прав людини, ст. 7 Міжнародного Пакту про громадянські та політичні права)

СИСТЕМА І ВИДИ ПОКАРАНЬ

СИСТЕМА ПОКАРАНЬ – це встановлений кримінальним законом і обов'язковий для суду вичерпний перелік покарань, розташованих у певному порядку за ступенем їх тяжкості(від менш тяжких до більш тяжких видів покарання)

Суттєві ознаки системи покарання

Система покарань встановлюється **тільки кримінальним законом**

Перелік покарань, що складають систему, є **обов'язковими** для суду

Перелік покарань є **вичерпним** (не можуть застосовуватись покарання, не включені до системи)

Покарання в системі розташовані **в певному порядку** з урахуванням ступеню їх тяжкості

ЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ ПОКАРАНЬ

В системі покарань отримують конкретизацію **принципи законності, справедливості та гуманізму**

Система покарань утворює **юридичну базу**, яка дозволяє судам здійснювати правосуддя на основі **закону** та керуючись вказаними принципами

Перелік покарань орієнтує суд на необхідність **індивідуального вибору виду покарання**, виходячи з особливостей конкретної справи та особи винного

Система покарань визначає **структуру санкцій** в статтях Особливої Частини Кримінального кодексу від **менш суворого до більш суворого виду** покарання

ВИДИ ПОКАРАНЬ (ст. 51 КК УКРАЇНИ)

ОСНОВНІ – призначаються лише як самостійні види. Їх не можна приєднувати в доповнення до інших видів покарання (ч. 1 ст. 52 КК)

ОСНОВНІ
або **ДОДАТКОВІ**
("змішані покарання")
(ч. 3 ст. 52 КК)

ДОДАТКОВІ – носять допоміжний характер, не можуть призначатись самостійно, а лише як додаток до основних покарань (ч. 2 ст. 52 КК)

Громадські роботи (ст. 56 КК)

Виправні роботи (ст. 57 КК)

Службові обмеження для
військовослужбовців (ст. 58 КК)

Арешт (ст. 60 КК)

Обмеження волі (ст. 61 КК)

Тримання в дисциплінарному
батальйоні військовослужбовців
(ст. 62 КК)

Позбавлення волі на певний строк
(ст. 63 КК)

Довічне позбавлення волі (ст. 64
КК)

Штраф (ст. 53 КК)

Позбавлення права
обіймати певні
посади або
займатися певною
діяльністю (ст. 55
КК)

Позбавлення
військового,
спеціального
звання, рангу, чину
або
кваліфікаційного
класу (ст. 54 КК)

Конфіскація майна
(ст. 59 КК)

За один злочин може бути призначено лише одне основне покарання, передбачене в санкції статті Особливої частини КК. До основного покарання може бути приєднане одне чи кілька додаткових покарань (ч. 4 ст. 53 КК)

ШТРАФ – це грошове стягнення, що накладається судом у випадках і межах, встановлених в Особливій частині КК України, з урахуванням ч. 2 ст. 53 (ст. 53 КК України)

МОЖЕ БУТИ ПРИЗНАЧЕНЕ СУДОМ В ЯКОСТІ

Основного покарання

За злочини, передбачені **статтями Особливої частини КК України**, санкція яких містить даний вид покарання

В порядку **переходу до більш м'якого покарання** за наявності підстав, передбачених **статтею 69 КК України**

У випадку **заміни невідбутої частини покарання** у виді обмеження або позбавлення волі більш м'яким **(ст. 82 КК)**

Додаткового покарання

У випадку, якщо штраф спеціально передбачений в санкції статті Особливої частини **(ч. 3 ст. 53 КК) – ч. 1 ст. 144; ч. 2 ст. 367 КК України**

У разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням **(ст. 77 КК)**

Розмір штрафу визначається судом з урахуванням

Тяжкості вчиненого злочину

З урахуванням майнового стану винного

В межах від тридцяти до п'ятдесяти тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян (якщо статтями Особливої частини КК не передбачено вищого розміру штрафу)

У разі несплати штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та відсутності підстав для розстрочки його виплати суд замінює несплачену суму штрафу покаранням (ч. 5 ст. 53 КК України)

Громадські роботи

із розрахунку: одна година громадських робіт = один встановлений законодавством неоподаткований мінімум доходів громадян

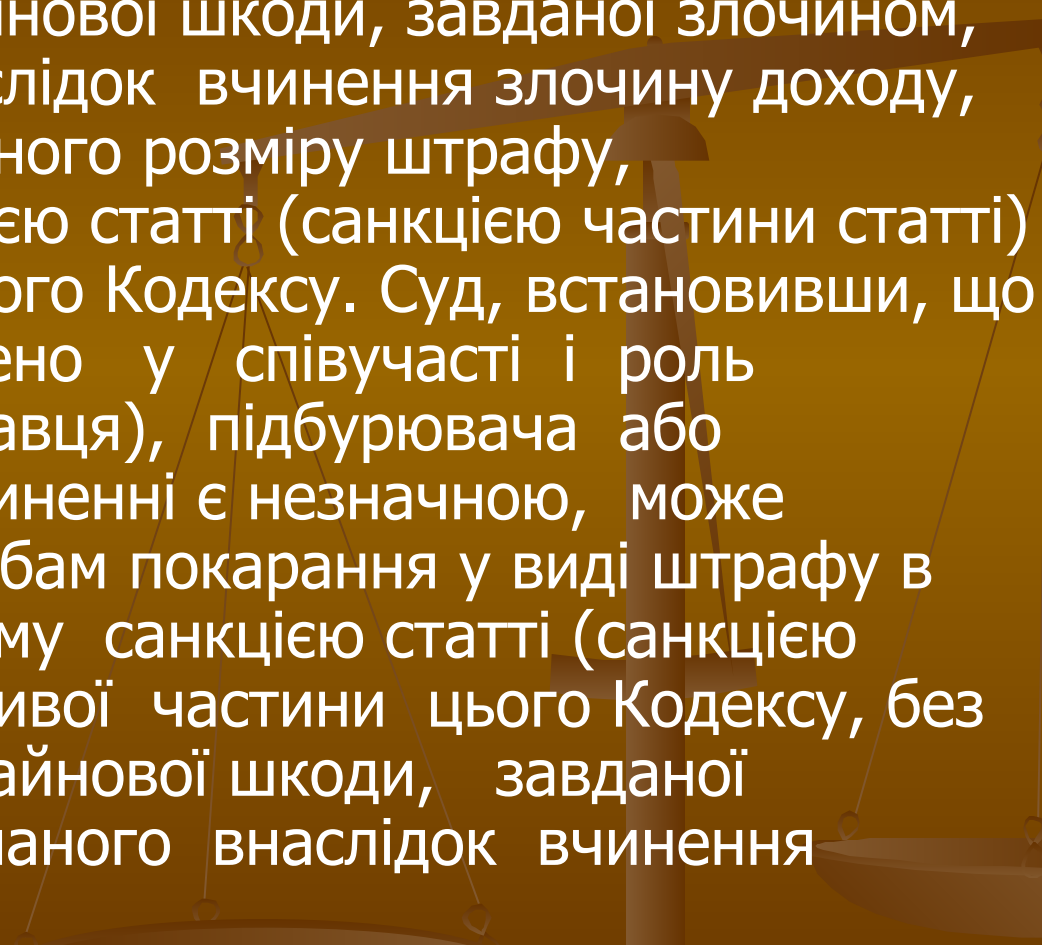
Виправні роботи

із розрахунку: один місяць виправних робіт = двадцять встановлених законодавством неоподаткованих мінімумів доходів громадян (на строк не більше двох років)

У разі несплати штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, призначеного як основне покарання, та відсутності підстав для розстрочки його виплати суд замінює несплачену суму штрафу покаранням у виді позбавлення волі із розрахунку один день позбавлення волі за вісім неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у таких межах:

- 1) від одного до п'яти років позбавлення волі - у випадку призначення штрафу за вчинення злочину середньої тяжкості;
- 2) від п'яти до десяти років позбавлення волі - у випадку призначення штрафу за вчинення тяжкого злочину;
- 3) від десяти до дванадцяти років позбавлення волі - у випадку призначення штрафу за вчинення особливо тяжкого злочину.

Якщо під час розрахунку строку позбавлення волі цей строк становить більше встановлених цією частиною статті меж, суд замінює покарання у виді штрафу покаранням у виді позбавлення волі на максимальний строк, передбачений для злочину відповідної тяжкості цією частиною статті

За вчинення злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, розмір штрафу, що призначається судом, не може бути меншим за розмір майнової шкоди, завданої злочином, або отриманого внаслідок вчинення злочину доходу, незалежно від граничного розміру штрафу, передбаченого санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу. Суд, встановивши, що такий злочин вчинено у співучасті і роль виконавця (співвиконавця), підбурювача або пособника у його вчиненні є незначною, може призначити таким особам покарання у виді штрафу в розмірі, передбаченому санкцією статті (санкцією частини статті) Особливої частини цього Кодексу, без урахування розміру майнової шкоди, завданої злочином, або отриманого внаслідок вчинення злочину доходу.

Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу *(ст. 54 КК України)*

Призначається лише в якості додаткового покарання незалежно від виду і розміру основного покарання, призначеного винному

При засудженні за скоєння тяжкого або особливо тяжкого злочину

Військові звання

Збройні сили України; Служба безпеки України; прикордонні та внутрішні війська; війська цивільної оборони (Закон України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу" від 25 березня 1992 р.

Спеціальні звання

Органи внутрішніх справ України, органи податкової та митної служби України (майор міліції, лейтенант внутрішньої служби)

Ранги

Особи, які перебувають на державній службі: службовим особам, віднесеним до першої категорії, може бути присвоєні 3, 2 чи 1-й ранг (Закон України "Про державну службу" від 16 грудня 1993 р.

Класні чини

Органи прокуратури (юрист 1 класу, радник юстиції)

Кваліфікаційні класи

Судді, судові експерти

ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА ОБІЙМАТИ ПЕВНІ ПОСАДИ АБО ЗАЙМАТИСЯ ПЕВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ (ст. 55 КК України)

Позбавлення права обіймати певні посади – це заборона засудженому на вказаний у вирокі суду строк обіймати посаду, яку він обіймав під час вчинення злочину, та аналогічні посади на інших підприємствах, в установах чи організаціях, акціонерних товариствах тощо

Позбавлення права займатися певною діяльністю – це заборона займатися тією діяльністю, у зв'язку з якою винним було вчинено злочин

ПІДСТАВИ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ

Застосування покарання пов'язане з неможливістю винної особи продовжувати виконання своїх професійних обов'язків або певних видів діяльності у зв'язку із скоєнням злочину

З урахуванням характеру скоєного злочину, обставин справи та особи винного

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю може бути призначене судом в якості:

Основного покарання - на строк від двох до п'яти років

Коли це прямо передбачено в санкції відповідної статті Особливої частини КК, за якою кваліфіковано скоєний засудженим злочин (наприклад, ч. 1 ст. 175 КК України)

При призначенні більш м'якого покарання, ніж передбачено законом (ст. 69 КК України)

Додаткового покарання - на строк від одного до трьох років

Обов'язкового (ч.ч. 2, 5 ст. 143 КК)

Факультативного (ч.ч. 1, 3 ст. 143 КК)

Коли це прямо передбачено в санкції відповідної статті Особливої частини КК, за якою кваліфіковано скоєний засудженим злочин (наприклад, ст. 286 КК України)

Коли в санкції статті покарання прямо не передбачене, однак з урахуванням характеру злочину, вчиненого за посадою або у зв'язку із заняттям певною діяльністю, особи засудженого та інших обставин справи суд визнає неможливим збереження за ним даного права (ч. 2 ст. 55 КК України)

У разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням (ст. 77 КК України)

Вирахунок строків виконання покарання (ч. 3 ст. 55 КК України)

**З моменту відбуття
основного покарання**

При призначенні даного покарання додатково до арешту, обмеження волі, тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або позбавлення волі на певний строк – позбавлення права поширюється на весь час відбування основного покарання і на строк, встановлений вироком суду

**З початку строку
відбування основного
покарання**

При призначенні покарання додатково до штрафу, громадських робіт або виправних робіт – строк обчислюється з моменту набрання вироком законної сили

**З моменту набрання
вироком законної сили**

При звільненні від відбування основного покарання з випробуванням (ст. 77 КК)

**З часу звільнення від
відбування основного
покарання**

При умовно-достроковому звільненні від відбування покарання (ст. 81 КК)

У разі заміни невідбутої частини покарання у виді позбавлення волі на більш м'яке покарання (ст. 82 КК)

ГРОМАДСЬКІ РОБОТИ полягають у виконанні засудженим у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт, вид яких визначають органи місцевого самоврядування (ст. 56 КК України)

Порядок призначення

Призначаються судом в якості **основного покарання** у випадку скоєння злочину невеликої тяжкості

В порядку призначення більш м'якого покарання (ст. 69 КК)

При заміні невідбутої частини покарання більш м'яким (ст. 82 КК)

Порядок відбування

На строк від шестидесяти до двохсот сорока годин (не більше як чотири години на день) (ч. 2 ст. 56 КК)

За місцем проживання засудженого

У вільний від роботи чи навчання час

Виконуються безоплатно, на користь суспільства, громади

Вид робіт визначається органами місцевого самоврядування

Громадські роботи не призначаються щодо таких осіб як:

Інваліди першої і другої групи

Вагітні жінки

Особи пенсійного віку:

-жінки з досягненням 55 років;

-чоловіки з досягненням 60 років

Військовослужбовці строкової служби

Ухиленням від відбування покарання у виді громадських робіт за ч. 3 ст. 82¹³ ВТК України є:

Невиконання встановлених обов'язків

Порушення порядку та умов відбування покарання

Притягнення до адміністративної відповідальності за правопорушення, які були вчинені після письмового попередження

Невихід на громадські роботи без поважних причин більше двох разів протягом місяця

Допущення більше двох порушень трудової дисципліни протягом місяця

Поява на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння

Ухилення від відбування громадських робіт, коли їх невиконання відбувається за відсутності для цього поважних причин, є злочином проти правосуддя – ч. 2 ст. 389 КК

ВИПРАВНІ РОБОТИ – це примусове залучення засудженої особи до праці на строк, визначений у вироку суду, з відрахуванням в доход держави відповідного відсотку з її заробітку (ст. 57 КК України)

Порядок призначення

Призначаються судом в якості основного покарання у випадку скоєння злочинів невеликої та середньої тяжкості (ч. 1 ст. 52 КК)

В порядку призначення більш м'якого покарання (ст. 69 КК)

При заміні невідбутої частини покарання у виді обмеження або позбавлення волі (ч. 1 ст. 82 КК)

При заміні штрафу у разі неможливості його сплати (ч. 5 ст. 53 КК)

Порядок відбування

Встановлюються на строк **від шести місяців до двох років**

Відбуваються за **місцем роботи** засудженого

3 відрахуванням із суми заробітку засудженого в доход держави у розмірі, встановленому вироком суду, в межах **від десяти до двадцяти відсотків**

Виправні роботи не застосовуються до таких категорій осіб як:

Вагітні жінки та жінки, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною

Непрацюючі

Особи, що не досягли шістнадцяти років

Особи пенсійного віку

Військовослужбовці, особи рядового і начальницького складу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, працівники правоохоронних органів, нотаріуси, судді, прокурори, адвокати, державні службовці, посадові особи органів місцевого самоврядування

Ухиленням від відбування покарання у виді виправних робіт за ст. 99 ВПК України є:

Невиконання встановлених обов'язків

Порушення порядку та умов відбування покарання

Вчинення проступку, за який засудженого було притягнуто до адміністративної відповідальності

Допущення більше двох разів протягом місяця прогулів

Допущення більше двох порушень трудової дисципліни протягом місяця або поява на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння

Ухилення від відбування виправних робіт є злочином проти правосуддя – ч. 2 ст. 389 КК України

СЛУЖБОВІ ОБМЕЖЕННЯ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ – це позбавлення можливості на строк, вказаний у вирокі суду, підвищення військовослужбовці за посадою, у військовому званні, з обов'язковим утриманням в доход держави відповідного відсотку грошового забезпечення, одержаного засудженим (ст. 58 КК України)

Порядок призначення

Застосовуються до засуджених військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби): військова служба за контрактом; особи офіцерського складу; курсанти (слухачі) військових навчальних закладів

В якості основного покарання у випадку скоєння злочинів невеликої та середньої тяжкості

Замість обмеження волі або позбавлення волі на строк не більше двох років

Порядок відбування

Встановлюються на строк від шести місяців до двох років

З відрахуванням із суми грошового забезпечення засудженого в доход держави у розмірі, встановленому вирокі суду, в межах від десяти до двадцяти відсотків

Під час відбування покарання засуджений не може бути підвищений за посадою та у військовому званні

Строк покарання не зараховується в строк вислуги років для присвоєння чергового військового звання

КОНФІСКАЦІЯ МАЙНА – це примусове безоплатне вилучення у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого (ст. 59 КК України)

Застосовується судом

За корисливі тяжкі та особливо тяжкі злочини (ч. 4 та 5 ст. 12 КК)

Види конфіскації

Повна – виражається у вилученні всього майна, що належить засудженому

Часткова – полягає у вилученні зазначеної у вироку суду частини майна

Призначається як додаткове покарання

Лише у випадках, коли дане покарання спеціально передбачене у санкціях статей Особливої частини КК

В якості **обов'язкової міри** покарання вказується:

- за тяжкі злочини – у санкціях восьми норм
- за особливо тяжкі злочини – в санкціях двадцяти п'яти норм

В якості **факультативної міри** покарання:

- ч. 2 ст. 233 “Незаконна приватизація державного, комунального майна;
- ч. 2 ст. 369 “Давання хабара”

Не підлягають конфіскації предмети, необхідні засудженому, членам його сім'ї та особам, що перебувають на утриманні засудженого. Перелік майна, що не підлягає конфіскації, визначається законом України (ч. 3 ст. 59 КК)

АРЕШТ – тримання засудженого в умовах ізоляції від суспільства (ст. 60 КК України)

Застосовується судом

В якості **основного** покарання

У випадку скоєння **злочинів невеликої та середньої тяжкості**

У випадках, **вказаних у санкціях статей Особливої частини**

З обов'язковою **суворою ізоляцією** від суспільства

На строк від **одного до шести місяців**

При заміні невідбутої частини покарання у виді обмеження або позбавлення волі (**ч. 1 ст. 82**)

Не застосовується судом

До осіб віком до шістнадцяти років

До вагітних жінок

До жінок, які мають дітей віком до восьми років

Військовослужбовці, засуджені до арешту, відбувають покарання на гауптвахті (**ч. 2 ст. 60 КК**).
Час відбування арешту до загального строку військової служби і вислуги років для присвоєння чергового військового звання не зараховується.

Військовослужбовець не може бути представлений до присвоєння чергового військового звання, призначений на вищестоящу посаду, звільнений з військової служби, за винятком випадків визнання його непридатним до військової служби за станом здоров'я

ОБМЕЖЕННЯ ВОЛІ – тримання особи в кримінально-виконавчих установах відкритого типу без ізоляції від суспільства в умовах здійснення за нею нагляду з обов'язковим залученням засудженого до праці (ст. 61 КК України)

Застосовується судом

В якості **основного** покарання

У випадках, коли покарання вказане в санкції статті Особливої частини КК

На строк від **одного до п'яти років**

В порядку призначення **більш м'якого** покарання (ст. 69 КК)

Не застосовується

До неповнолітніх

До вагітних жінок

Жінок, що мають дітей віком до чотирнадцяти років

До осіб, що досягли пенсійного віку

Військовослужбовців строкової служби

Інвалідів першої і другої групи

Засуджені до обмеження волі зобов'язані

Постійно знаходитись в межах виправного центру під наглядом

Без дозволу адміністрації центру не залишати його території

Проживати за особистим посвідченням, яке видається взамін паспорту

Перебування засудженого у вільний від роботи час поза гуртожитком допускається з дозволу адміністрації виправного центру

Засуджені мають працювати за направленням адміністрації виправного центру:

- на виробництві виправних центрів або;
- на договірній основі на державних або іншої форми власності підприємствах

Ухиленням від відбування покарання у виді обмеження волі є (ст. 107 ¹¹ ВПК України):

Самовільне залишення місця обмеження волі

Злісне ухилення від робіт

Систематичне порушення громадського порядку чи встановлених правил проживання

Неповернення до місця відбування покарання особи, якій було дозволено короткочасний виїзд, після закінчення строку виїзду

Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі є злочином проти правосуддя – ст. 390 КК України

ТРИМАННЯ В ДИСЦИПЛІНАРНОМУ БАТАЛЬЙОНІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ – це примусове направлення на встановлений у вироку суду строк в особливу військову частину – дисциплінарний батальйон, призначений для відбування покарання військовослужбовцями (СТ. 62 КК України)

Застосовується судом

В якості основного покарання

У випадках, коли покарання вказане в санкції статті Особливої частини КК

До військовослужбовців, які проходять строкову службу на посадах рядового та сержантського складу, якщо вони на момент винесення судом вироку не відслужили встановленого законом строку служби

На строк від шести місяців до двох років

При заміні покарання у виді позбавлення волі строком до двох років при засудженні як за військовий злочин, так і за будь-який інший злочин

За скоєння злочинів проти встановленого порядку несення військової служби

Відбування покарання в дисциплінарному батальйоні не зараховується військовослужбовцям в строк дійсної служби

Після відбуття покарання військовослужбовець повертається у військову частину для подальшого проходження дійсної служби

ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ НА ПЕВНИЙ СТРОК – це примусова ізоляція засудженого на визначений вироком суду строк в спеціально призначених для цього кримінально-виправних установах, закритого типу (ст. 63 КК України)

Ознаки покарання

Являється основним видом покарання

Встановлюється на строк:

Від одного до п'ятнадцяти років

Не більше двадцяти п'яти років – за сукупністю вироків у випадку, якщо хоча б один із злочинів є особливо тяжким

Не менше двадцяти п'яти років – актом помилування довічне позбавлення волі може бути замінено позбавлення волі на певний строк

Одне з найсуворіших покарань, яке поєднане з **істотним обмеженням прав громадян** – свободи пересування, вибору роботи і роду діяльності, спілкування з сім'єю та іншими особами, здійснення деяких цивільно-правових угод тощо

Призначається за **злочини підвищеної суспільної небезпечності** з урахуванням особи винного, інших обставин справи, коли покарання, не пов'язані з позбавленням волі, недостатньо ефективні

Ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі є злочином проти правосуддя – статті 390 та 393 КК України

ДОВІЧНЕ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ – ст. 64 КК України

Встановлюється судом

В якості основного покарання

У випадках, спеціально передбачених КК України

За вчинення особливо тяжких злочинів, пов'язаних з посяганням на життя людини при особливо обтяжуючих обставинах

Передбачено як альтернативне покарання з позбавленням волі на певний строк

Не застосовується

До осіб, що вчинили злочин у віці до 18 років

До осіб у віці понад 65 років

До жінок, що були в стані вагітності під час вчинення злочину чи на момент постановлення вироку

Порядок призначення покарання судом

- *Призначення покарання є виключно компетенцією суду. Призначення покарання полягає в обґрунтуванні судом обвинувального вироку та конкретизації міри покарання до особи, яку визнано винною у вчиненні злочину.*
- Обране судом покарання повинне відображати дійсний ступінь суспільної небезпеки вчиненого злочину, оптимальний шлях виправлення винного. Загальними засобами призначення покарання є визначені законом певні правила.

Суд призначає покарання

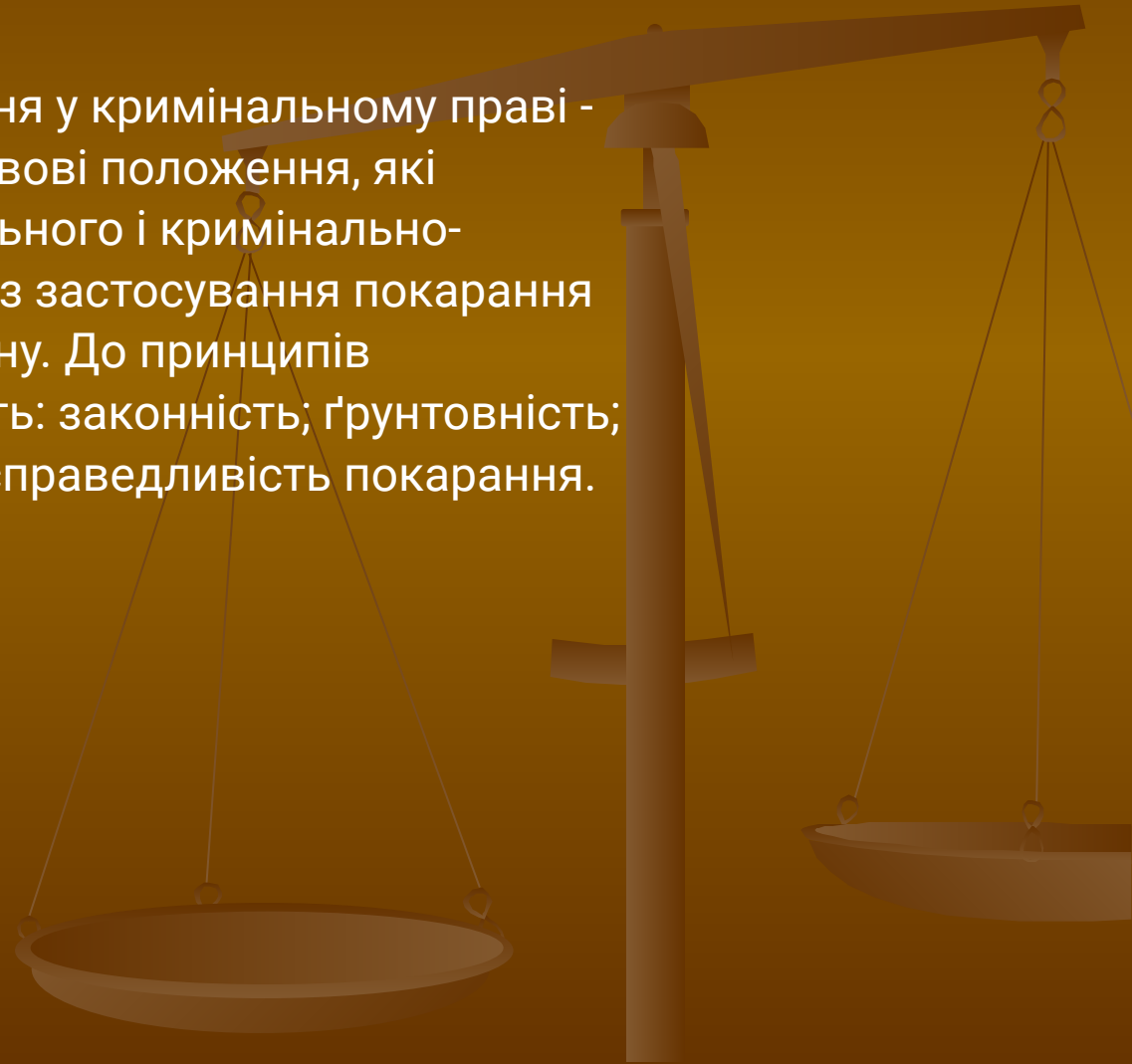
у межах, установлених статтею закону, що передбачає відповідальність за вчинений злочин

відповідно до положень Загальної частини Кримінального кодексу України

Для того щоб покарання було дієвим засобом у боротьбі зі злочинністю та зміцненні правопорядку, справедливим, сприяло виправленню засуджених і запобігало вчиненню нових злочинів, процедура призначення має відповідати певним принципам.

Принципи призначення покарання у кримінальному праві - це вихідні найбільш важливі правові положення, які визначаються єдністю кримінального і кримінально-процесуального законодавства із застосування покарання до осіб, винних у вчиненні злочину. До принципів призначення покарання належать: законність; ґрунтовність; гуманність; індивідуальність та справедливість покарання.

Обставини, що пом'якшують або обтяжують покарання

- **Обставини, які пом'якшують або обтяжують покарання**, - це встановлені судом за конкретною справою об'єктивні та суб'єктивні чинники, що не є ознаками конкретного складу злочину та не впливають на його кваліфікацію, проте знижують чи підвищують суспільну небезпечність вчиненого діяння і (або) особи винного і тим самим впливають на пом'якшення чи посилення покарання.
- Обставини, які пом'якшують або обтяжують покарання, мають велике значення під час його призначення. Зокрема, урахування обставин, які пом'якшують покарання, дає суду право призначити основне чи додаткове покарання ближчим до мінімуму санкції або в мінімальних межах, обрати найменш суворий вид основного покарання за альтернативною санкцією, не призначити додаткового покарання, яке передбачено в санкції як факультативне.
- Наявність обставин, що обтяжують покарання, навпаки, надає суду можливість:
  - призначити основне чи додаткове покарання ближче до максимуму санкцій або в максимальних її межах;
  - обрати найбільш суворий вид основного покарання за альтернативною санкцією;
  - призначити відразу кілька додаткових покарань, передбачених у санкції покарання.

Кримінальний кодекс України

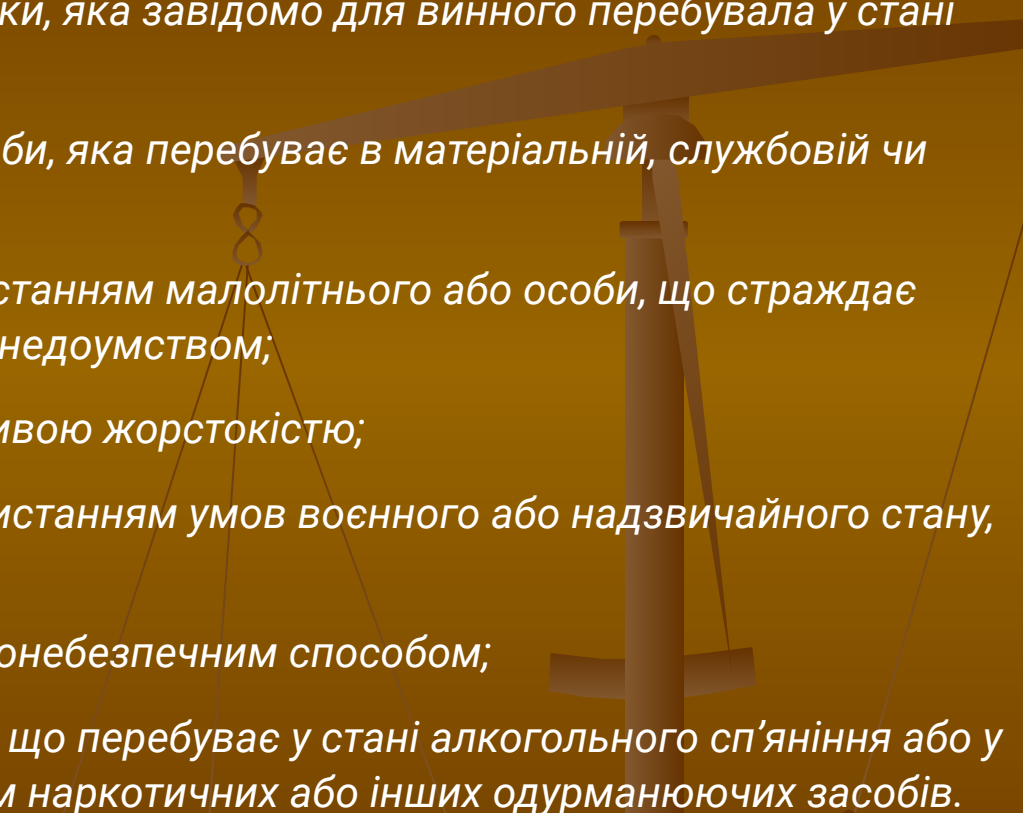
Ст. 66. Обставини, які пом'якшують покарання.

- 1. При призначенні покарання обставинами, які його пом'якшують, визнаються:
  - 1) з'явлення із зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю злочину;
  - 2) добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди;
  - 3) вчинення злочину неповнолітнім;
  - 4) вчинення злочину жінкою в стані вагітності;
  - 5) вчинення злочину внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних чи інших обставин;
  - 6) вчинення злочину під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність;
  - 7) вчинення злочину під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного неправомірними або аморальними діями потерпілого;
  - 8) вчинення злочину з перевищенням меж крайньої необхідності;
  - 9) виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.

Ст. 67. Обставини, які обтяжують покарання.

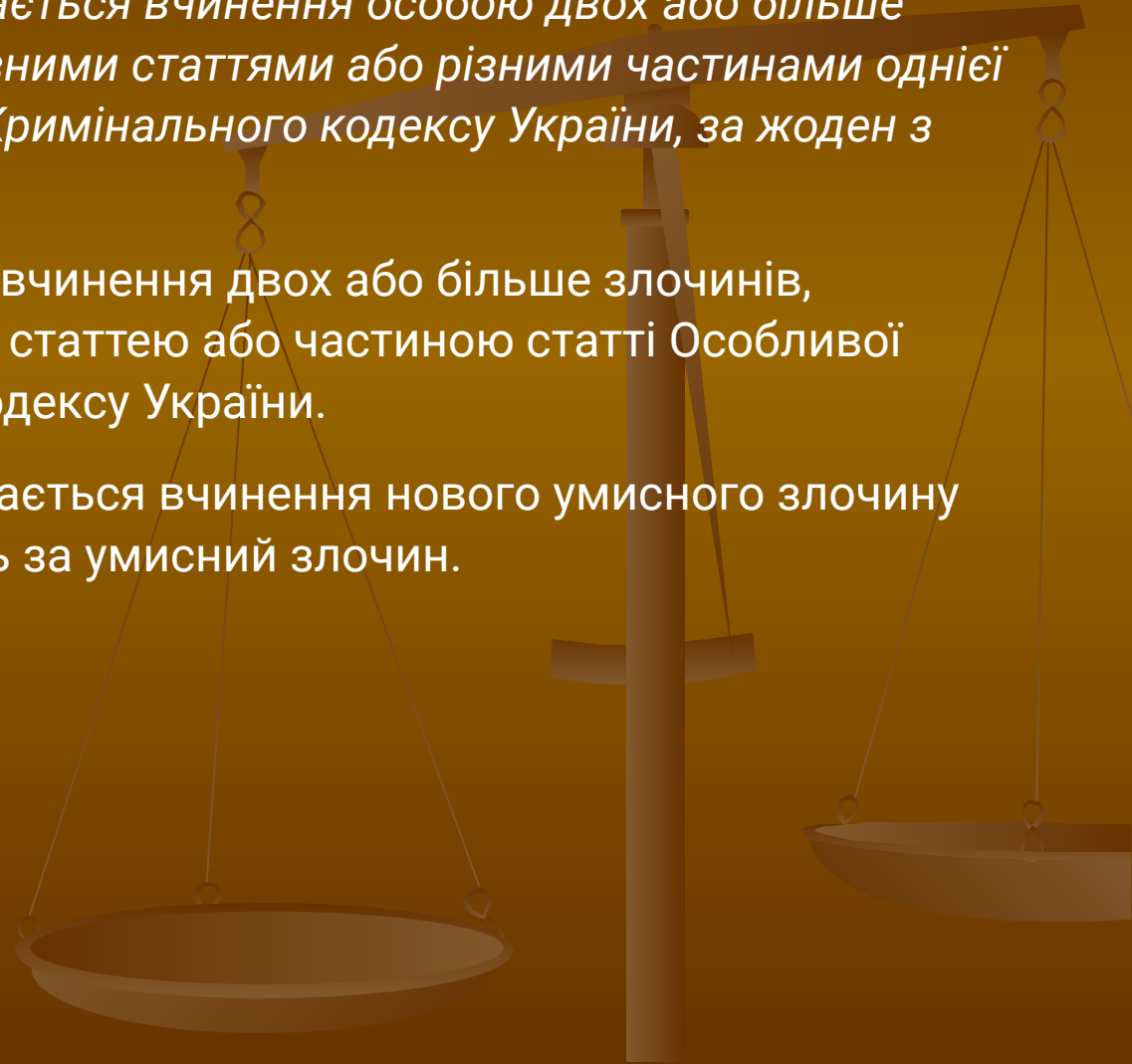
- 1. При призначенні покарання обставинами, які його обтяжують, визнаються:
  - 1) вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів;
  - 2) вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою;
  - 3) вчинення злочину на ґрунті расової, національної, релігійної ворожнечі чи розбрату або на ґрунті статевої приналежності;
  - 4) вчинення злочину у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку;
  - 5) тяжкі наслідки, завдані злочином;
  - 6) вчинення злочину щодо особи похилого віку, особи з інвалідністю або особи, яка перебуває в безпорадному стані, або особи, яка страждає на психічний розлад, а також вчинення злочину щодо малолітньої дитини або у присутності дитини;
  - 6⁻¹) вчинення злочину щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах;

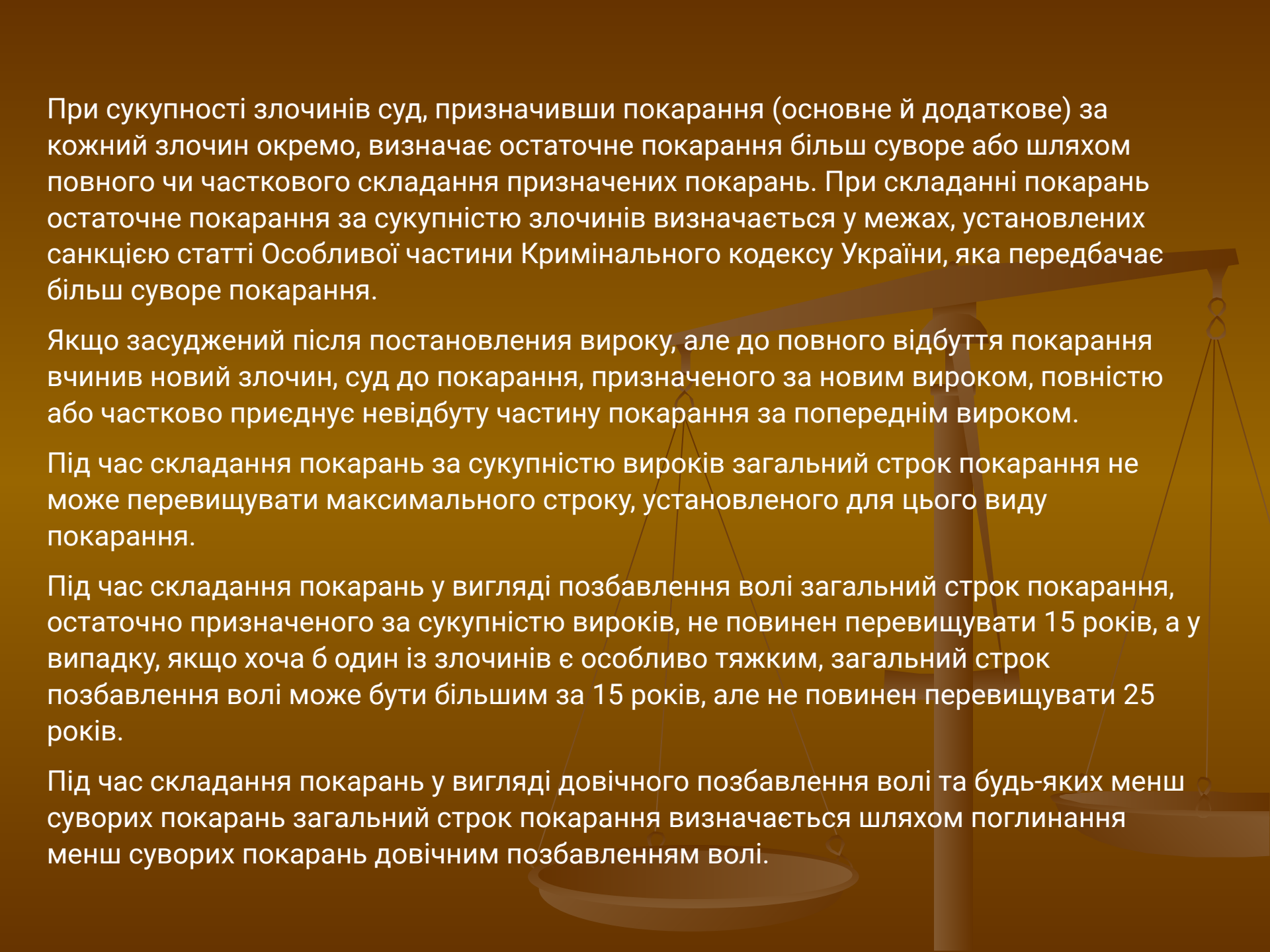
Ст. 67. Обставини, які обтяжують покарання.

- 7) вчинення злочину щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності;
  - 8) вчинення злочину щодо особи, яка перебуває в матеріальній, службовій чи іншій залежності від винного;
  - 9) вчинення злочину з використанням малолітнього або особи, що страждає психічним захворюванням чи недоумством;
  - 10) вчинення злочину з особливою жорстокістю;
  - 11) вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій;
  - 12) вчинення злочину загальнонебезпечним способом;
  - 13) вчинення злочину особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів.
-

Повторність, сукупність і рецидив злочинів

- **Сукупністю злочинів** визнається вчинення особою двох або більше злочинів, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини Кримінального кодексу України, за жоден з яких її не було засуджено.
- **Повторність злочинів** - це вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини Кримінального кодексу України.
- **Рецидивом злочинів** визнається вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за умисний злочин.

При сукупності злочинів суд, призначивши покарання (основне й додаткове) за кожний злочин окремо, визначає остаточне покарання більш суворе або шляхом повного чи часткового складання призначених покарань. При складанні покарань остаточне покарання за сукупністю злочинів визначається у межах, установлених санкцією статті Особливої частини Кримінального кодексу України, яка передбачає більш суворе покарання.

Якщо засуджений після постановлення вироку, але до повного відбуття покарання вчинив новий злочин, суд до покарання, призначеного за новим вироком, повністю або частково приєднує невідбуту частину покарання за попереднім вироком.

Під час складання покарань за сукупністю вироків загальний строк покарання не може перевищувати максимального строку, установленого для цього виду покарання.

Під час складання покарань у вигляді позбавлення волі загальний строк покарання, остаточно призначеного за сукупністю вироків, не повинен перевищувати 15 років, а у випадку, якщо хоча б один із злочинів є особливо тяжким, загальний строк позбавлення волі може бути більшим за 15 років, але не повинен перевищувати 25 років.

Під час складання покарань у вигляді довічного позбавлення волі та будь-яких менш суворих покарань загальний строк покарання визначається шляхом поглинання менш суворих покарань довічним позбавленням волі.

Звільнення від покарання та його відбування.

Порядок звільнення від покарання

- Звільнення від покарання здійснюється тільки судом (крім звільнення від покарання на підставі Закону України «Про амністію» чи акта про помилування). Кримінальний кодекс України передбачає безумовне звільнення від покарання (особу звільняють негайно та не висувають їй жодних умов) і умовне звільнення від покарання (особі висувають певні вимоги протягом певного часу).
- Щодо порядку звільнення засудженого від покарання або подальшого його відбування, заміни більш м'яким або пом'якшення призначеного, то покарання може застосовувати тільки суд. Процесуальний порядок ухвалення судом рішення про звільнення особи від покарання визначає Кримінальний процесуальний кодекс України.

Види звільнення від покарання:

Звільнення від покарання у зв'язку з втратою особою суспільної небезпечності

- це відмова держави від призначення покарання особі, яка вчинила злочин невеликої або середньої тяжкості і яку, з урахуванням бездоганної поведінки та сумлінного ставлення за час розгляду справи в суді, не можна вважати суспільно небезпечною

Звільнення від відбування покарання з випробуванням

- суд ухвалює звільнити засудженого від відбування призначеного покарання, якщо він протягом визначеного судом випробувального строку не вчинить нового злочину та виконає покладені на нього обов'язки

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до 7 років

- щодо жінок, які засуджені до обмеження волі або позбавлення волі, за винятком тих, кому позбавлення волі призначено на строк більше 5 років за тяжкі або особливо тяжкі злочини

У зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку

- це відмова держави від виконання призначеного особі покарання в тих випадках, коли воно не було виконане впродовж певного строку з дня набрання вироком законної сили

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання

- це звільнення особи від подальшого відбування призначеного їй судом покарання, яке фактично вона вже відбуває, за умови невчинення нового злочину протягом строку, який залишився до моменту закінчення покарання

Інші види

- заміна невідбутої частини покарання більш м'яким
- звільнення від відбування покарання у зв'язку з хворобою
- звільнення від покарання у зв'язку з амністією або помилуванням

■ У разі звільнення від відбування покарання з випробуванням суд покладає на засудженого такі обов'язки:

періодично з'являтися для реєстрації до уповноваженого органу з питань пробації;

повідомляти уповноважений орган з питань пробації про зміну місця проживання, роботи або навчання.

■ На таких осіб суд може додатково покласти такі обов'язки:

попросити публічно або в іншій формі вибачення у потерпілого;

не виїжджати за межі України без погодження з уповноваженим органом з питань пробації;

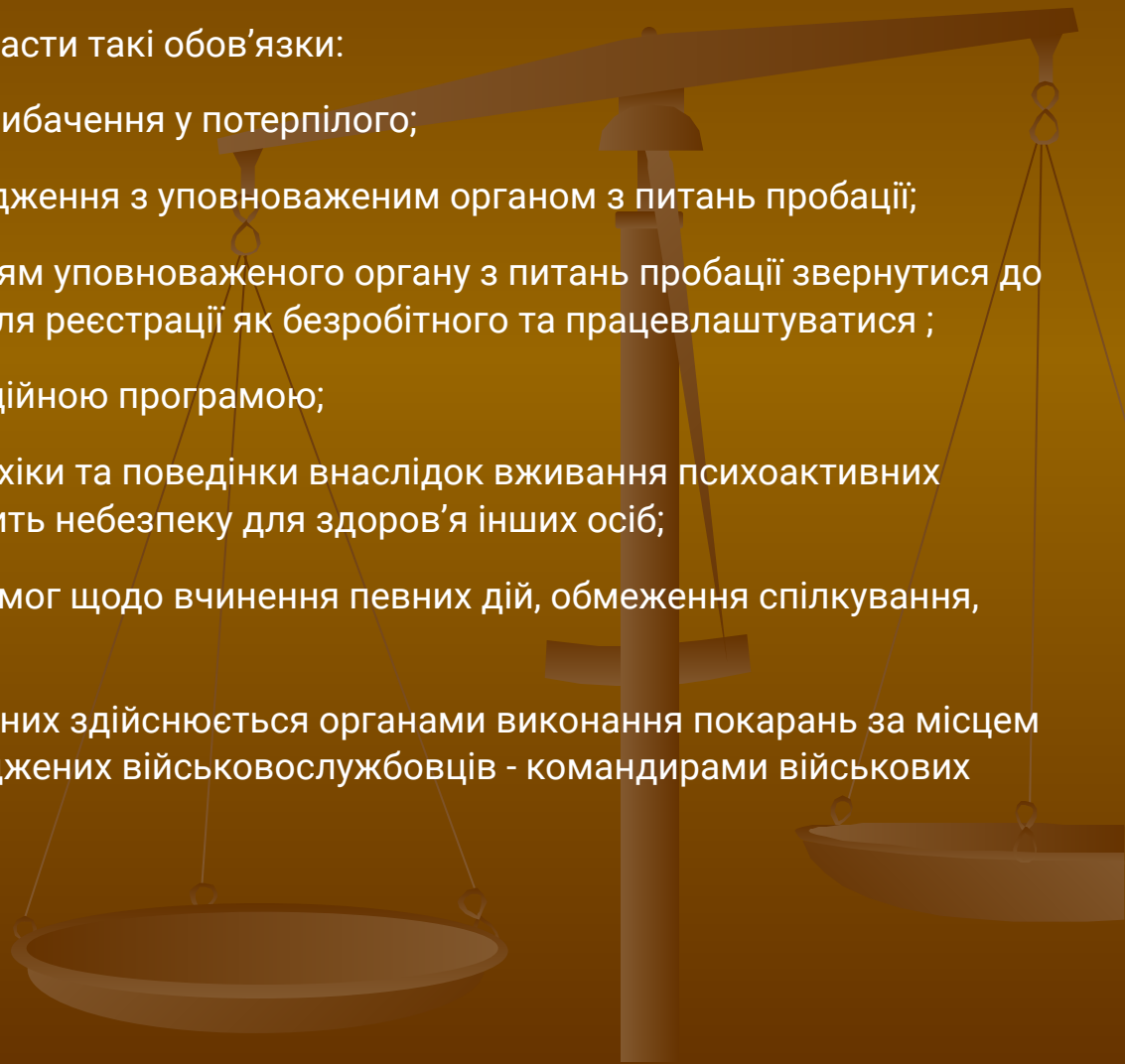
працевлаштуватися або за направленням уповноваженого органу з питань пробації звернутися до органів державної служби зайнятості для реєстрації як безробітного та працевлаштуватися ;

виконувати заходи, передбачені пробаційною програмою;

пройти курс лікування від розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб;

дотримуватися встановлених судом вимог щодо вчинення певних дій, обмеження спілкування, пересування та проведення дозвілля.

■ Контроль за поведінкою таких засуджених здійснюється органами виконання покарань за місцем проживання засудженого, а щодо засуджених військовослужбовців - командирами військових частин.

Амністія. Порядок застосування амністії

- **Амністія** - це повне або часткове звільнення від відбування покарання осіб, визнаних винними у вчиненні злочину, або кримінальні справи щодо яких розглянуті судами, але вирок стосовно цих осіб не набрали законної сили.
- Амністія оголошується законом про амністію, який ухвалюється відповідно до положень Конституції України. Нормативною базою застосування амністії є Закон України «Про застосування амністії в Україні».
- Рішення про застосування чи незастосування амністії суд ухвалює щодо кожної особи індивідуально після ретельної перевірки матеріалів особової справи та відомостей про поведінку засудженого за час відбування покарання.
- Установивши у стадії судового розгляду кримінальної справи наявність акта амністії, що усуває застосування покарання за вчинене діяння, суд, за доведеності вини особи, постановляє обвинувальний вирок із звільненням засудженого від відбування покарання.

Амністію не застосовують

до осіб, яких засуджено до довічного позбавлення волі

до осіб, які мають дві й більше судимості за вчинення умисних тяжких та (або) особливо тяжких злочинів, крім випадків індивідуальної амністії

до осіб, яких засуджено за злочин або злочини, що спричинили загибель двох і більше осіб

до осіб, засуджених за умисне вбивство; катування; насильницьке донорство; інші злочини, що потягнули за собою смерть

до осіб, яких засуджено за злочини проти основ національної безпеки України, терористичний акт, бандитизм, умисне вбивство при обтяжуючих обставинах

до осіб, стосовно яких протягом останніх 10 років було застосовано амністію або помилування і які знову вчинили умисний злочин

Помилування. Порядок здійснення помилування. Право на клопотання

- *Помилування* - це відмова держави в особі Президента України від подальшого виконання щодо засудженої особи призначеного їй судом покарання.
- Акти помилування індивідуальні. Вони поширюються тільки на названих у них конкретних осіб. Порядок здійснення помилування регулюється «Положенням про порядок здійснення помилування», затвердженим Указом Президента України.

заміни довічного позбавлення волі на позбавлення волі на строк не менше 25 років

Помилування засуджених здійснюється у вигляді

повного або часткового звільнення від основного та додаткового покарань

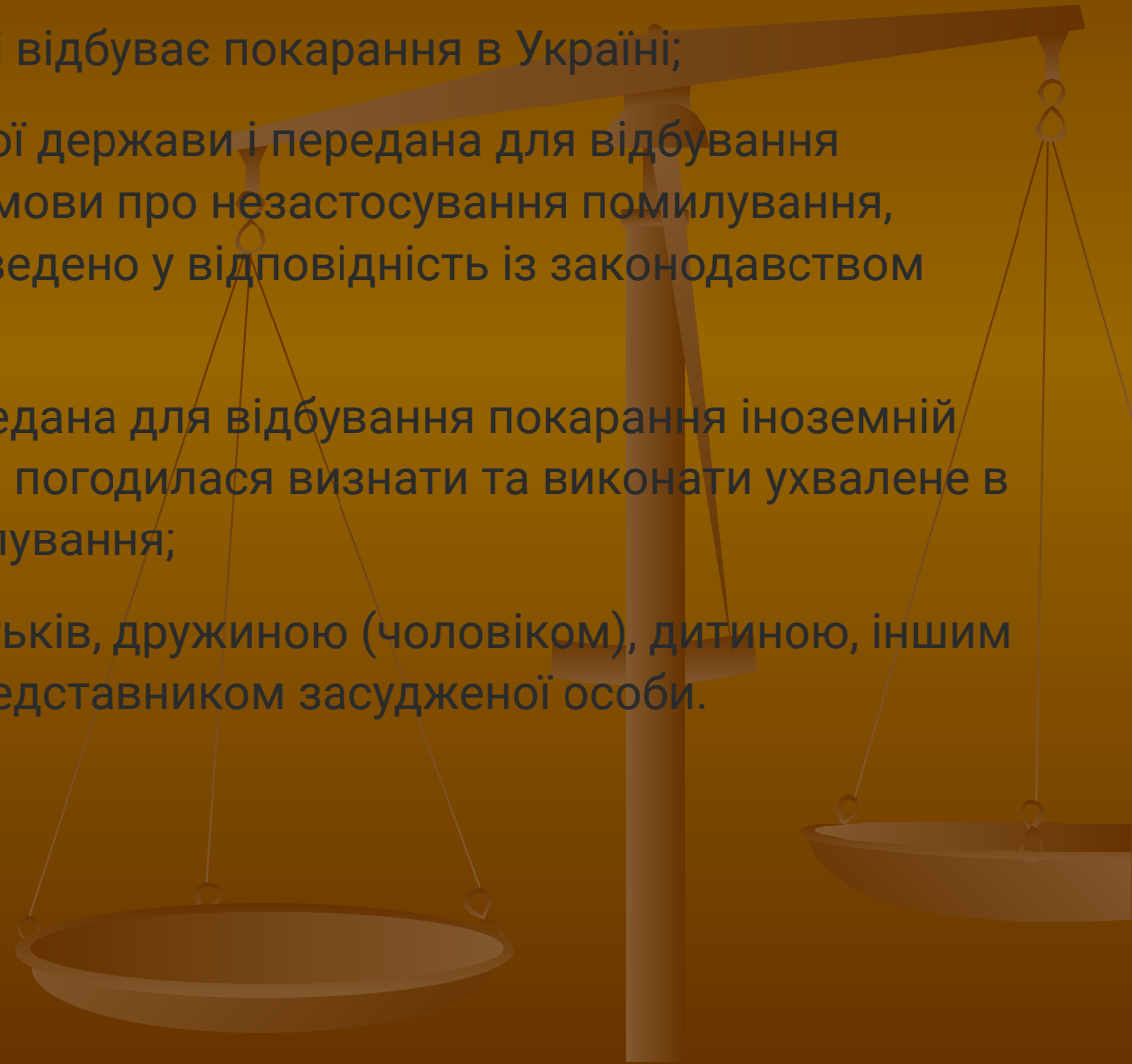
Право клопотати про помилування має особа, яка:

засуджена судом України і відбуває покарання в Україні;

засуджена судом іноземної держави і передана для відбування покарання в Україну без умови про незастосування помилування, вирок суду щодо якої приведено у відповідність із законодавством України;

засуджена в Україні й передана для відбування покарання іноземній державі, якщо ця держава погодилася визнати та виконати ухвалене в Україні рішення про помилування;

є захисником, одним з батьків, дружиною (чоловіком), дитиною, іншим членом сім'ї, законним представником засудженої особи.

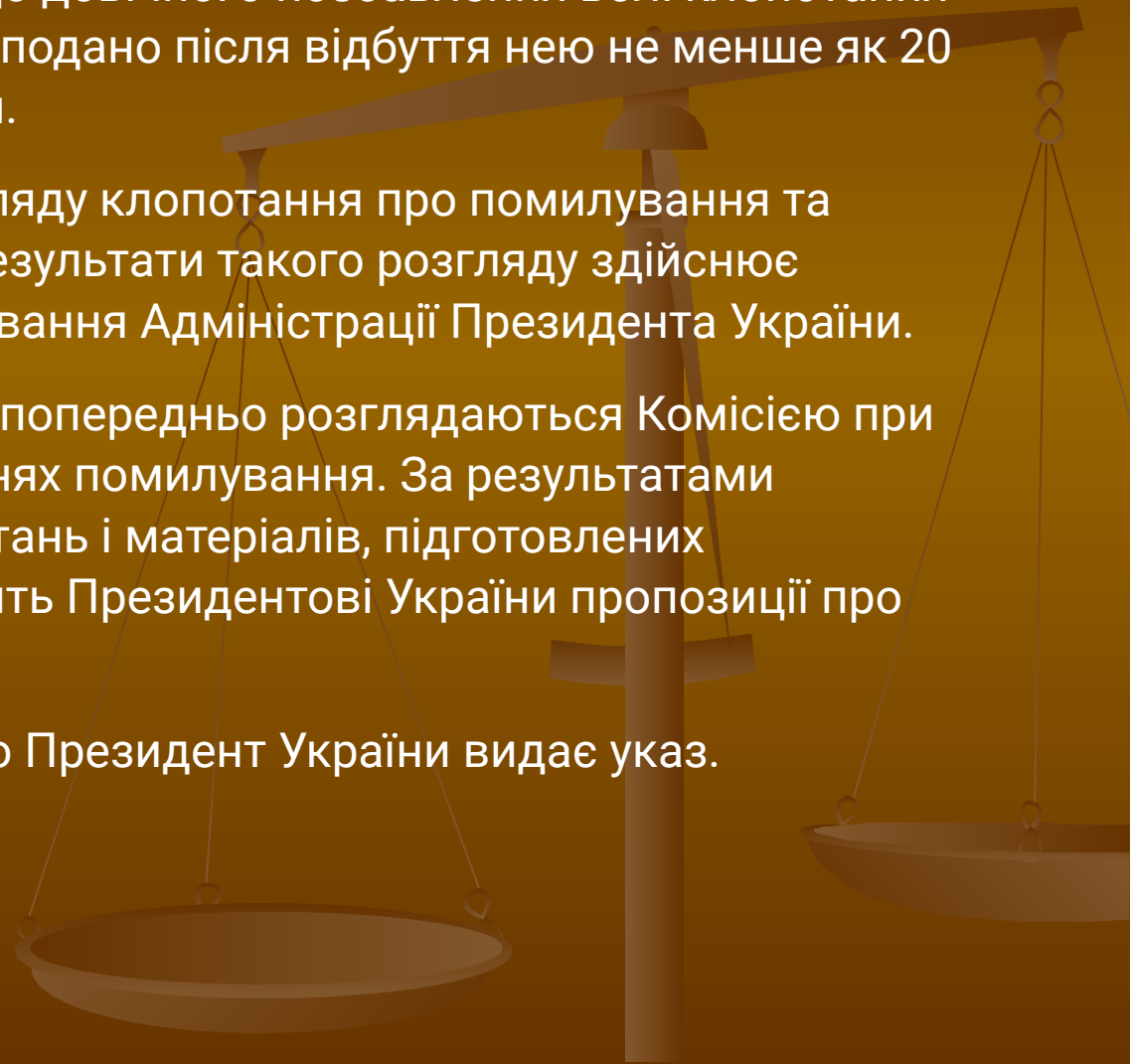
- Клопотання про помилування можна подати після набрання вироком законної сили, а в разі оскарження вироку в касаційному порядку - після ухвалення рішення відповідним судом.

- У випадку засудження особи до довічного позбавлення волі клопотання про її помилування може бути подано після відбуття нею не менше як 20 років призначеного покарання.

- Підготовку матеріалів до розгляду клопотання про помилування та повідомлення заявника про результати такого розгляду здійснює Департамент з питань помилування Адміністрації Президента України.

- Клопотання про помилування попередньо розглядаються Комісією при Президентові України в питаннях помилування. За результатами попереднього розгляду клопотань і матеріалів, підготовлених Департаментом, Комісія вносить Президентові України пропозиції про застосування помилування.

- Про помилування засудженого Президент України видає указ.

Судимість. Погашення та зняття судимості

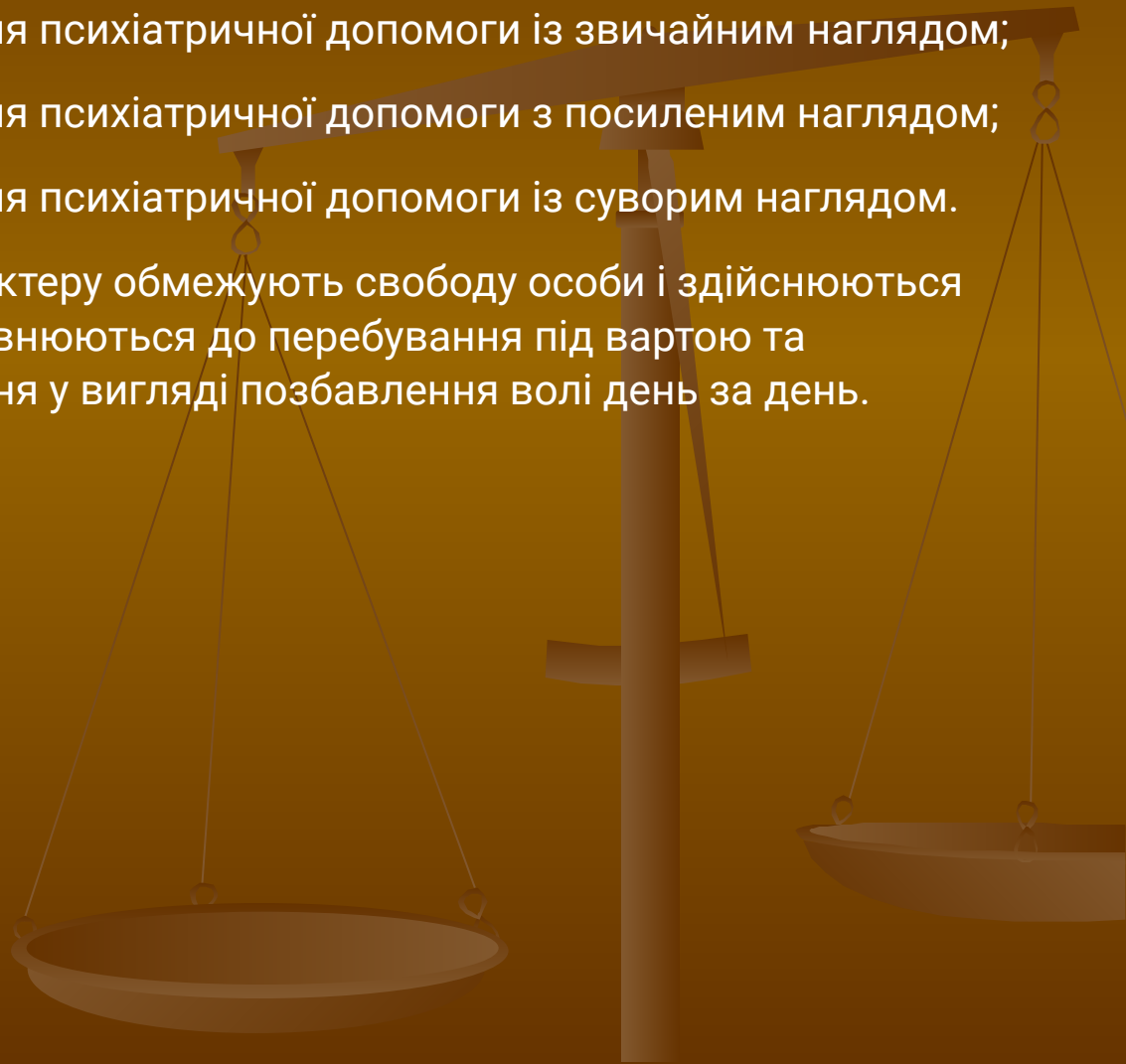
- **Судимість** - це особливий правовий стан особи, зумовлений засудженням до кримінального покарання.
- Виникненню судимості завжди передуює обвинувальний вирок та призначення кримінального покарання. Судимість виникає з моменту вступу обвинувального вироку в законну силу та триває до її погашення або зняття у встановленому законом порядку.
- Наявність судимості має для особи негативні наслідки. Так, до раніше судимої особи застосовується більш жорстка кваліфікація злочину. При судимості використовують особливий порядок звільнення від покарання. Наявність судимості не дозволяє звільнити особу від кримінальної відповідальності за злочин, що визнано злочином невеликої тяжкості. При цьому судимість поширюється як на строк відбування покарання, так і на повний строк його відбування.
- Погашення судимості - це автоматичне її припинення при встановленні певних передбачених законом умов. Головною з них є невчинення особою протягом строку судимості нового злочину. У деяких випадках судимість погашається самим фактом відбуття покарання або звільнення від нього. Сплив строків і невчинення протягом цих строків нового злочину дозволяє вважати особу такою, що не має судимості.
- Під зняттям судимості розуміють припинення судимості постановою суду. При знятті судимості, на відміну від її погашення, сплив установленого законом строку та невчинення особою нового злочину самі по собі, автоматично, не припиняють стан судимості. Потрібно, щоб це питання розглянув суд. Закон не зобов'язує, а лише надає суду право на основі конкретних, передбачених у законі умов зняти з особи судимість.
- Зняття судимості можливе лише до спливу строків погашення судимості. Тому воно завжди є достроковим.

Примусові заходи медичного характеру: види та порядок застосування

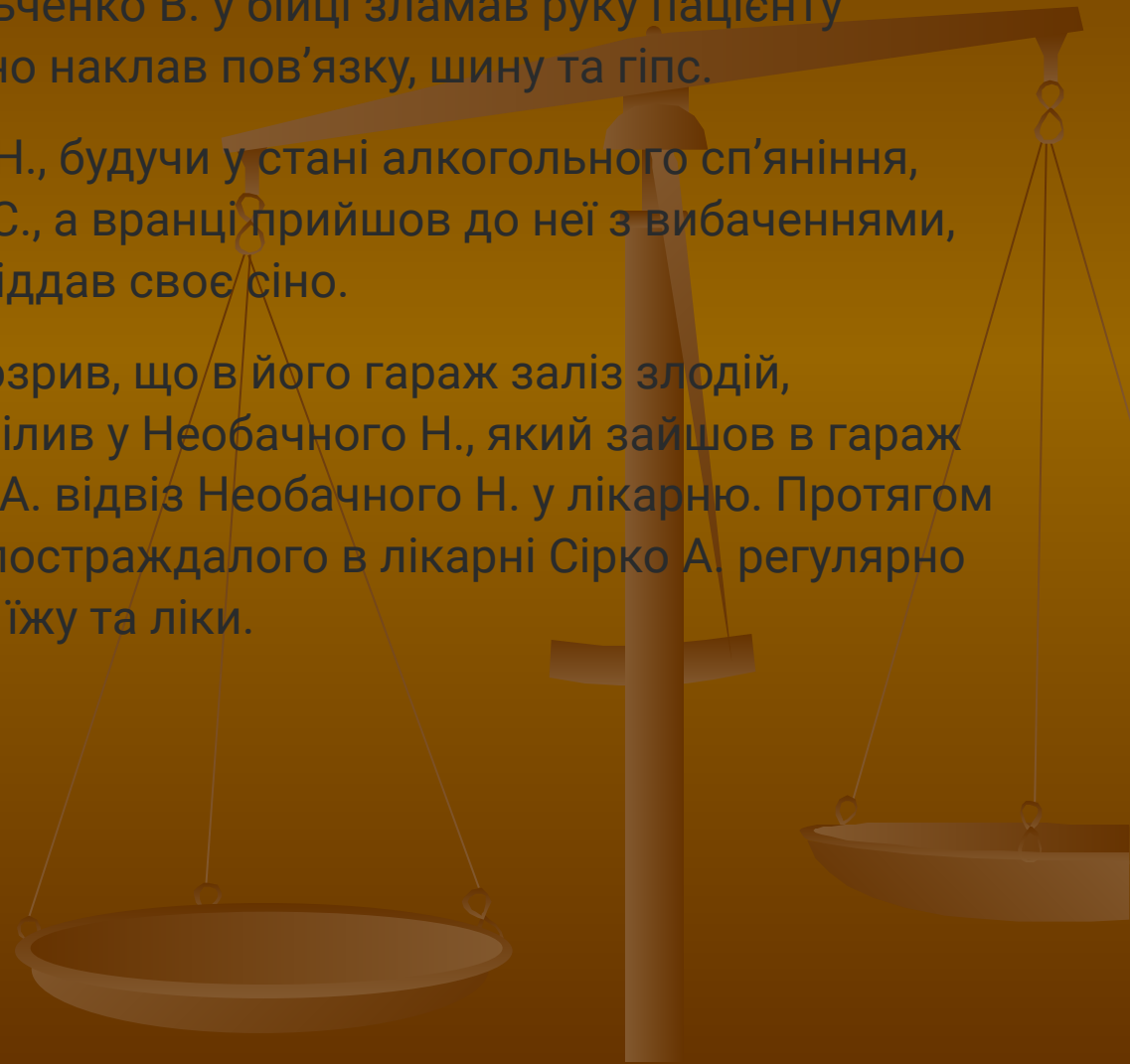
- *Примусовими заходами медичного характеру є надання амбулаторної психіатричної допомоги, поміщення особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України, у спеціальний лікувальний заклад з метою її обов'язкового лікування, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь.*
- Рішення про застосування примусових заходів медичного характеру ухвалює суд, виходячи з певних критеріїв: зокрема, медичного (тобто характеру й тяжкості захворювання, що базується на клінічній формі психічного захворювання, його глибині, стійкості, динаміці хвороби тощо); соціального (включає небезпечність вчиненого діяння для оточуючих, зміст і характер вчинку, психічний стан особи на момент розгляду справи судом); юридичного.

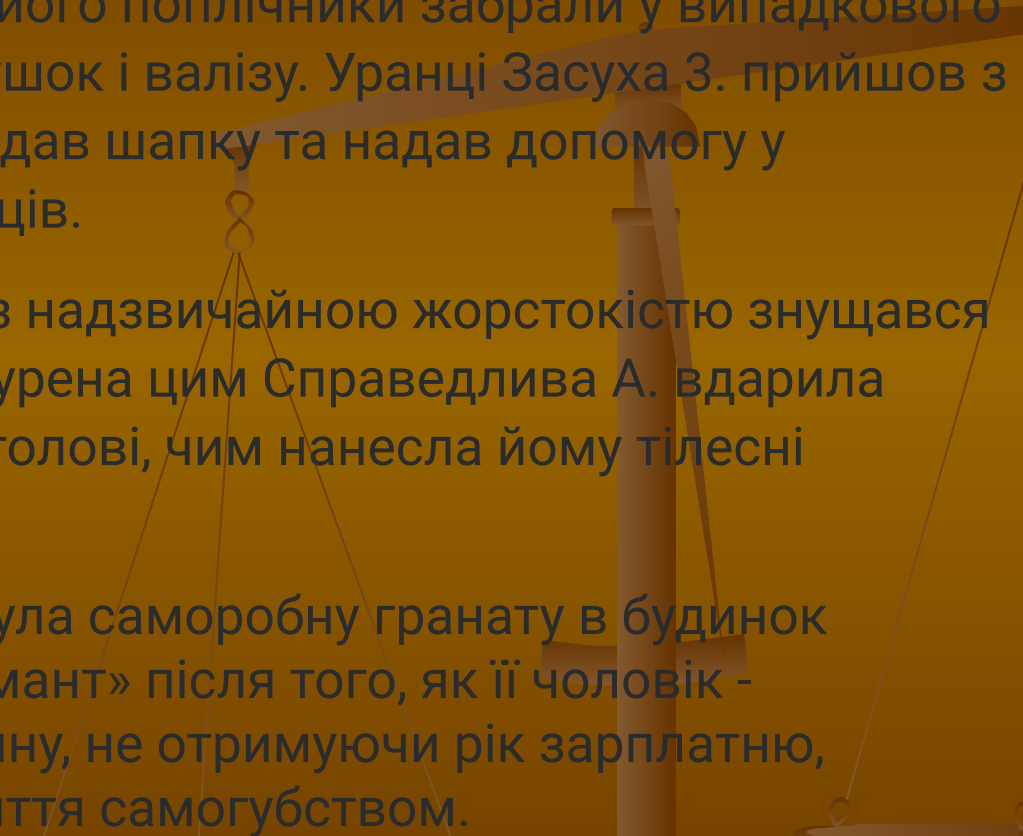
- Залежно від характеру та тяжкості захворювання, тяжкості вчиненого діяння, з урахуванням ступеня небезпечності психічно хворого для себе або інших осіб, суд може застосувати такі види примусових заходів медичного характеру:
  - надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку;
  - госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги із звичайним наглядом;
  - госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги з посиленням наглядом;
  - госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги із суворим наглядом.
- Примусові заходи медичного характеру обмежують свободу особи і здійснюються за рішенням суду, тому вони прирівнюються до перебування під вартою та зараховуються до строку покарання у вигляді позбавлення волі день за день.

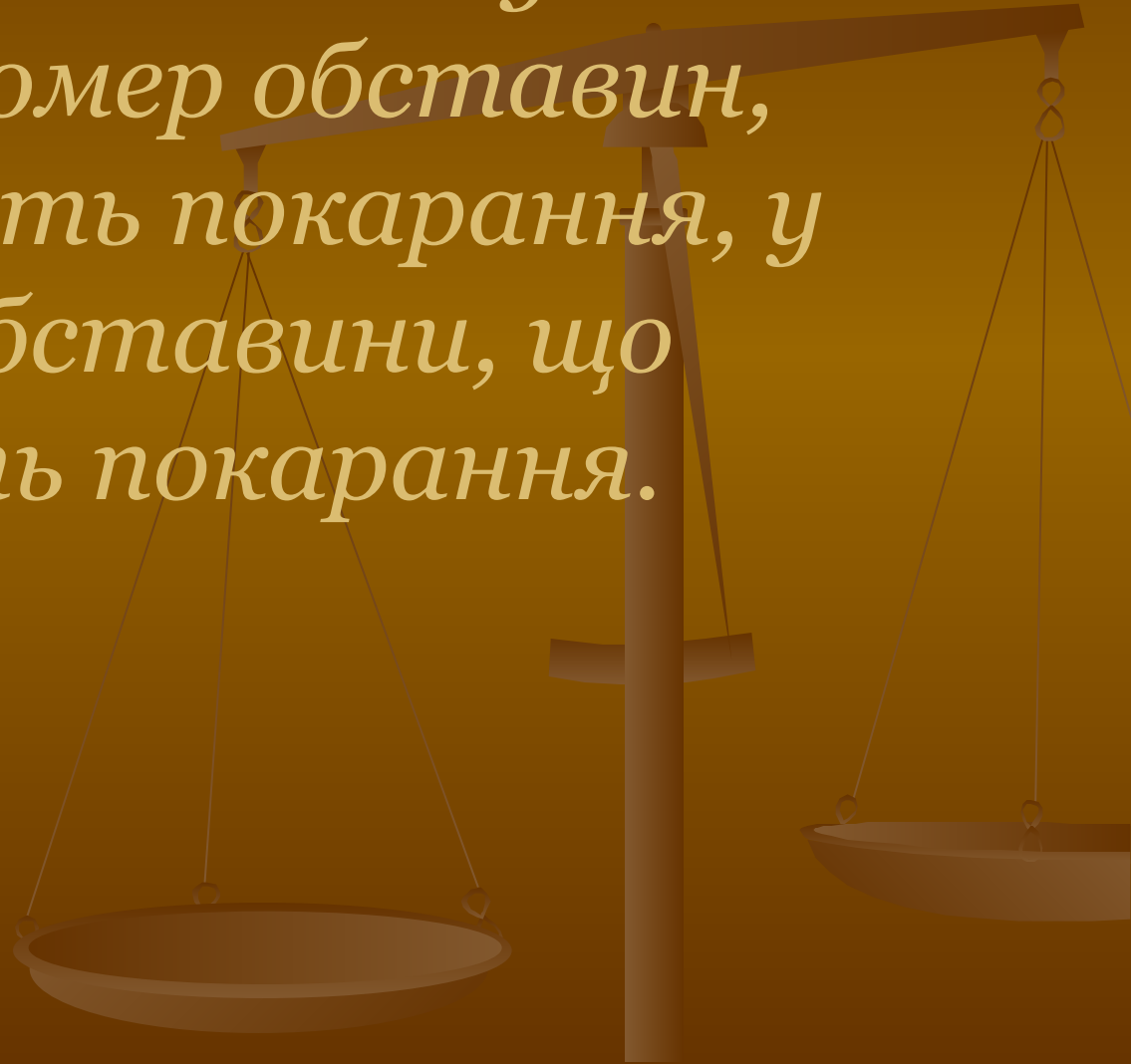
У яких із ситуацій, поданих нижче, може йти мова про наявність пом'якшуючих обставин?

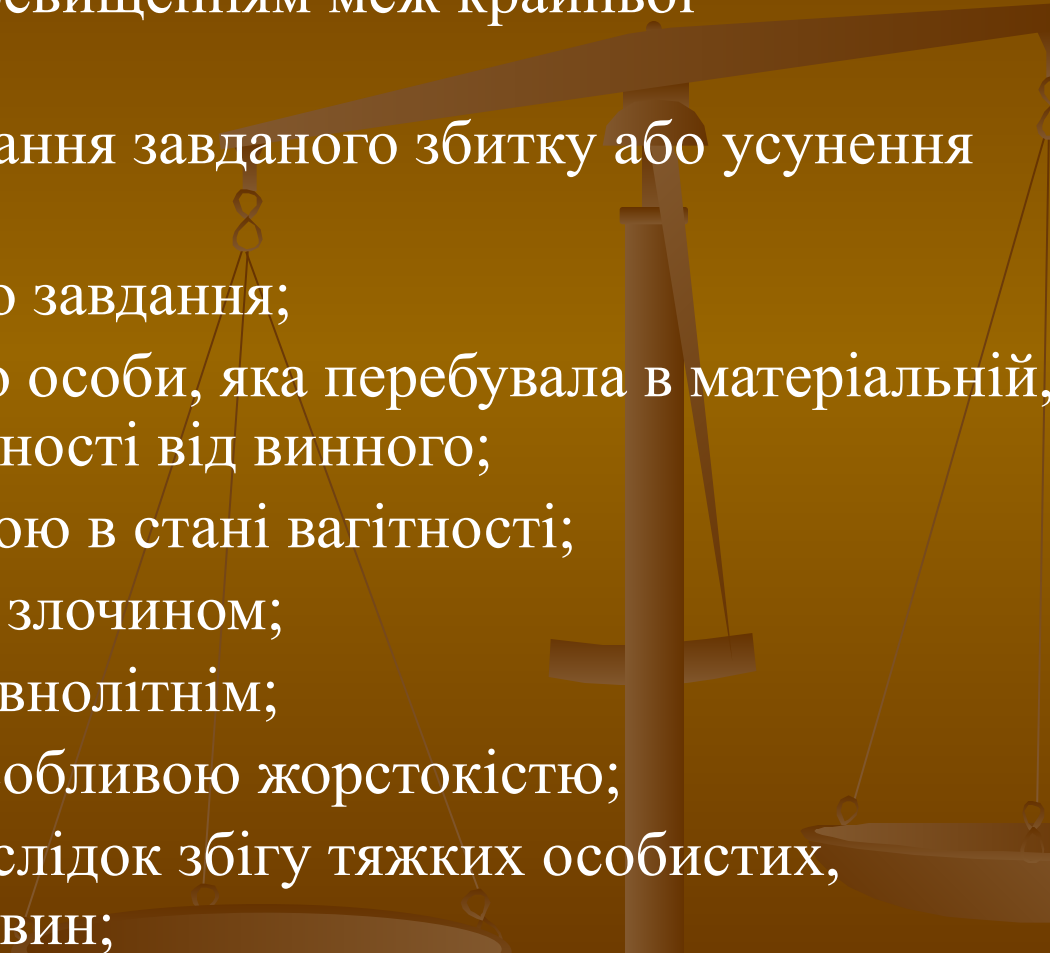
- **Ситуація 1.** Санітар Васильченко В. у бійці зламав руку пацієнту Селезню С., а потім негайно наклав пов'язку, шину та гіпс.
- **Ситуація 2.** Необдуманий Н., будучи у стані алкогольного сп'яніння, підпалив сарай Сусідової С., а вранці прийшов до неї з вибаченнями, побудував новий сарай і віддав своє сіно.
- **Ситуація 3.** Сірко А. запідозрив, що в його гараж заліз злодій, вистрелив у темряву та вцілив у Необачного Н., який зайшов в гараж слідом за кошеням. Сірко А. відвіз Необачного Н. у лікарню. Протягом всього часу перебування постраждалого в лікарні Сірко А. регулярно відвідував його, приносив їжу та ліки.

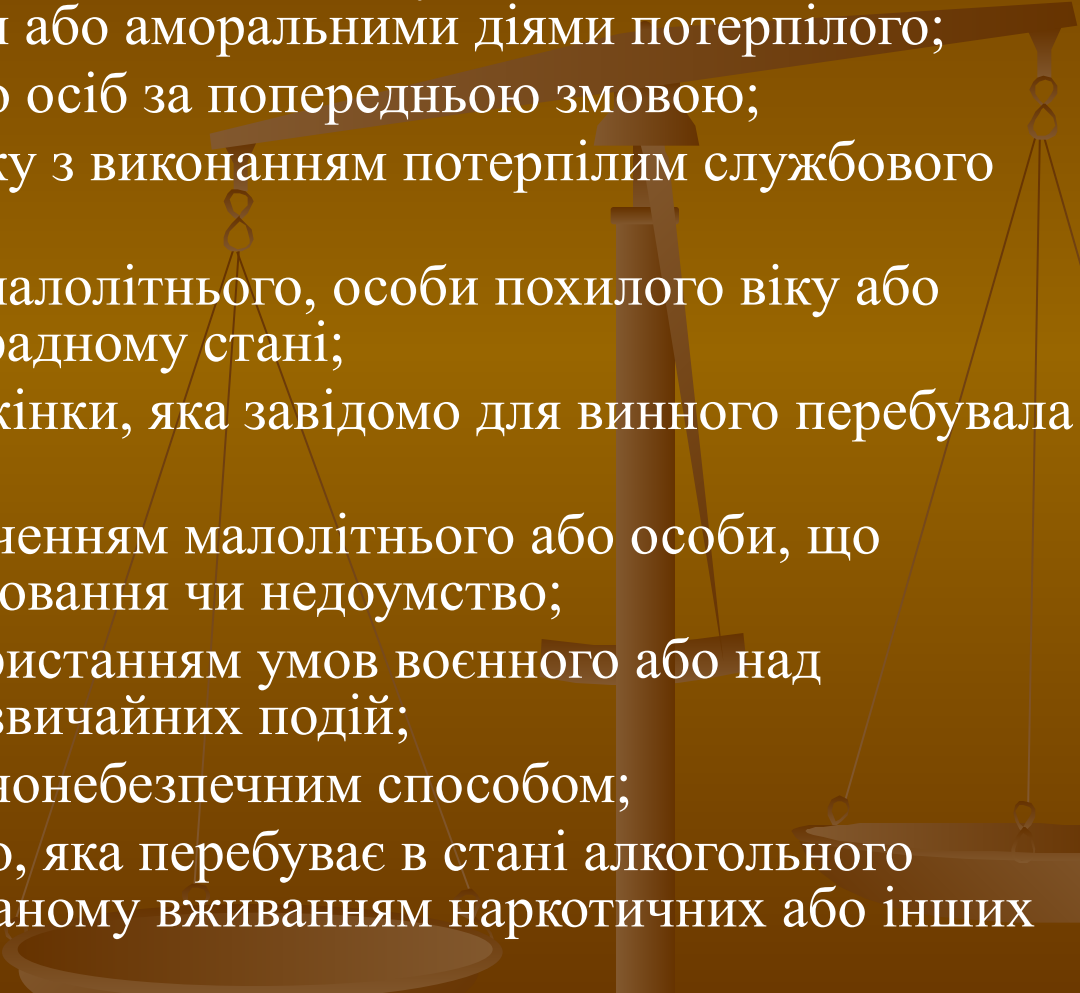

-
- **Ситуація 4.** Засуха З. та його поплічники забрали у випадкового перехожого шапку, козушок і валізу. Уранці Засуха З. прийшов з повинною до поліції, віддав шапку та надав допомогу у виявленні інших злочинців.
  - **Ситуація 5.** Ващенко В. з надзвичайною жорстокістю знущався з бродячого собаки, і обурена цим Справедлива А. вдарила катівника цеглиною по голові, чим нанесла йому тілесні ушкодження.
  - **Ситуація 6.** Бідна К. кинула саморобну гранату в будинок власниці магазину «Діамант» після того, як її чоловік - продавець цього магазину, не отримуючи рік зарплатню, намагався покінчити життя самогубством.

Випишіть , указавши у першому стовпчику порядковий номер обставин, що пом'якшують покарання, у другому - обставини, що обтяжують покарання.

-
- 1) З'явлення із зізнанням, щире розкаяння або активне сприяння розкриттю злочину;
  - 2) вчинення злочину особою повторно та рецидив злочинів;
  - 3) вчинення злочину з перевищенням меж крайньої необхідності;
  - 4) добровільне відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди;
  - 5) виконання спеціального завдання;
  - 6) вчинення злочину щодо особи, яка перебувала в матеріальній, службовій чи іншій залежності від винного;
  - 7) вчинення злочину жінкою в стані вагітності;
  - 8) тяжкі наслідки, завдані злочином;
  - 9) вчинення злочину неповнолітнім;
  - 10) вчинення злочину з особливою жорстокістю;
  - 11) вчинення злочину внаслідок збігу тяжких особистих, сімейних або інших обставин;

-
- 12) вчинення злочину на ґрунті расової, національної чи релігійної ворожнечі або розбрату;
  - 13) вчинення злочину під впливом погрози, примусу або через матеріальну, службову чи іншу залежність;
  - 14) вчинення злочину під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного неправомірними або аморальними діями потерпілого;
  - 15) вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою;
  - 16) вчинення злочину у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку;
  - 17) вчинення злочину щодо малолітнього, особи похилого віку або особи, що перебуває в безпорадному стані;
  - 18) вчинення злочину щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності;
  - 19) вчинення злочину із залученням малолітнього або особи, що страждає на психічне захворювання чи недоумство;
  - 20) вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій;
  - 21) вчинення злочину загальнонебезпечним способом;
  - 22) вчинення злочину особою, яка перебуває в стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманливих засобів.

Домашнє завдання

Опрацювати § 17-18 ст. 72 - 83

